

Bruselis, 2014 01 28
COM(2014) 29 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo pažangos ataskaita

(Tekstas svarbus EEE)

TURINYS

1.	IŽANGA	3
2.	KOKYBĖS UŽTIKRINIMO TENDENCIJOS NUO 2009 M.	4
2.1.	Kaip kokybės užtikrinimas padeda akademinėi bendruomenei ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams siekti su kokybe susijusių tikslų?	4
2.2.	Kaip kokybės užtikrinimas padėjo institucijoms didinti prieigą ir užtikrinti, kad studentai baigtų studijas?	5
2.3.	Kaip kokybės užtikrinimo sistemos padeda aukštosioms mokykloms įgyti kokybiškų ir aktualių gebėjimų?	6
2.4.	Ar kokybės užtikrinimo sistemos remia judumą studijų tikslais ir internacionalizavimą?	7
3.	IŠVADOS. ES PARAMA AUKŠTOJO MOKSLO KOKYBEI DIDINTI.....	9

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo pažangos ataskaita

(Tekstas svarbus EEE)

1. IŽANGA

Europos aukštajam mokslui tenka spręsti didelius uždavinius. Europos Komisija šiuos uždavinius yra aptarusi ne viename neseniai parengtame strateginiame dokumente: tai nuolat augantis studentų skaičius, kokybės gerinimas ir geresnis mokymo(si) derinimas su platesnėmis visuomenės ir darbo rinkos reikmėmis¹; prisitaikymas prie globalizacijos bei sparčiai augančio aukštųjų mokyklų studentų ir aukštojo mokslo įstaigų skaičiaus, Europos kaip pasaulinės švietimo lyderės pozicijų išlaikymas²; aukštojo mokslo tobulinimas ir jo masto didinimas aktyviau naudojantis naujomis technologijomis kaip antai atvirais masinio nuotolinio mokymo kursais (angl. MOOC) bei virtualiuoju ar mišriuoju mokymusi³. Pagal Tarptautinę suaugusiųjų kompetencijos vertinimo programą atliktas tyrimas⁴ parodė, kad įvairių šalių absolventų gebėjimai nėra vienodi. Atsižvelgiant į šias problemas, būtina išlaikyti ir gerinti aukštojo mokslo kokybę, plėtoti modernias aukštąsias mokyklas, kurios padėtų įgyti aukšto lygio gebėjimų, skatintų ekonominę ir socialinę vystymąsi bei padėtų siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų – kurti geresnes darbo vietas ir užtikrinti spartesnę ekonomikos augimą.

Didžiausia atsakomybė už siūlomų paslaugų kokybę (kokybės tikslų nustatymą, stebėseną ir atnaujinimą naudojantis vidaus kokybės užtikrinimo priemonėmis) tenka pačioms aukštojo mokslo įstaigoms. Jas remia išorės institucijos (kokybės užtikrinimo agentūros), vertinančios kokybės standartus, pačias įstaigas, akreditavimo programas ar veiklą pagal tam tikrus lyginamuosius standartus, palyginti su kitomis aukštojo mokslo įstaigomis (išorės kokybės užtikrinimas). Tačiau valdžios institucijos turi pareigą užtikrinti, kad tiek pavienių įstaigų, tiek visos aukštojo mokslo sistemos kokybė atitiktų reikmes. Nacionalinių ir europinių priemonių sistema ir bendradarbiavimas didina savitarpio pasitikėjimą. Todėl kokybės užtikrinimo mechanizmai yra būtini, kad įstaigos ir politikai galėtų sėkmingai įgyvendinti savo reformas.

Ši ataskaita yra antroji; pirmoji buvo paskelbta 2009 m.⁵ atsiliepiant į Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. raginimą pateikti kokybės užtikrinimo pažangos ataskaitą⁶. Remiantis 2009 m. ataskaitos išvadomis – nustatyta reikme didinti kokybės užtikrinimo veiksmingumą ir skaidrumą, susieti jį su platesniais aukštojo mokslo prioritetais, plėtoti tarpvalstybinį bendradarbiavimą, siekiant gerinti kokybę – ir atsižvelgiant į įvairių kitų šaltinių indėlių, šioje ataskaitoje pabrėžiamas kokybės užtikrinimo potencialas atlikti svarbų vaidmenį remiant sisteminio ir institucinio lygmens reformas bei siūlomi ES veiksmai, kuriais būtų remiamos įstaigos ir valstybės narės.

¹ COM(2011) 567 *final*.

² COM(2013) 499 *final*.

³ COM(2013) 654 *final*.

⁴ „OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills“ (http://skills.oecd.org/documents/OECD_Skills_Outlook_2013.pdf).

⁵ COM(2009) 487 *final*.

⁶ 2006 m. vasario 15 d. Rekomendacija 2006/143/EB (OL L 64, 2006 3 4).

Kokybės užtikrinimas dažnai suvokiamas kaip dėmesio sutelkimas į procesą, o ne į turinį. Tačiau jis turi neišnaudoto potencialo padėti įstaigoms siekti savo tikslų. Kokybės užtikrinimo priemonės, specialiai pritaikytos prie aukštosios mokyklos vizijos ir prioritetų, padės didinti aukštųjų mokyklų įvairovę ir specializaciją bei skatins didesnę suinteresuotųjų subjektų įsitraukimą ir atskaitomybę, o rezultatais bus sistemingai vadovaujamosi priimant strateginius sprendimus, itin daug dėmesio skiriant nuolatiniam tobulėjimui. Pokyčiai jau vyksta. Plečiamos kai kurių kokybės užtikrinimo agentūrų kompetencijos ribos – jos galės vertinti platesnius aukštųjų mokyklų tikslus, tokius kaip didesnė prieiga, mokymasis visą gyvenimą, internacionalizavimas ir pan.⁷. Kai kuriais atvejais vykdomos ir doktorantūros programų⁸ bei žmogiškųjų išteklių strategijų⁹ kokybės peržiūros. Šiuo metu vyksta išorės kokybės vertinimo kaita: nuo tradiciškai daug dėmesio sulaukiančio įstaigos siūlomų pavienių programų akreditavimo pereinama prie visos įstaigos vertinimo. Dauguma (69 proc.) kokybės užtikrinimo sistemų šiuo metu derina institucinio vertinimo ir programų akreditavimo priemones ir vis mažiau jų atlieka tik institucinį vertinimą¹⁰. Tai rodo, kad kokybės užtikrinimo sistemų raida teikia daug vilčių – institucinis vertinimas suteikia aukštųjų mokyklų darbuotojams ir pačioms aukštosioms mokykloms galimybę rengti studijų programas ir užtikrinti jų kokybę, neatliekant pavienių programų oficialaus išorės akreditavimo, bei sparčiai prisitaikyti prie kintančių darbo rinkos reikmių ir studentų kontingento pokyčių.

2. KOKYBĖS UŽTIKRINIMO TENDENCIJOS NUO 2009 M.

2.1. Kaip kokybės užtikrinimas padeda akademinėi bendruomenei ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams siekti su kokybe susijusių tikslų?

Didžioji dauguma aukštojo mokslo įstaigų yra sukūrusios aiškias kokybės užtikrinimo struktūras ir procesus (2010 m. apklausos duomenimis, tik 5 proc. jų neturėjo kokybės politikos nuostatų)¹¹. Daugiau kaip 75 proc. aukštųjų mokyklų yra paskelbusios nuolatinio kokybės gerinimo strategiją. CZ, DK, ES, IT, FI, LU ir NL tokias strategijas turi 100 proc. aukštųjų mokyklų¹². Tačiau aukštojo mokslo įstaigoms nelengva atitrūkti nuo orientacijos į procesą ir plėtoti visapusišką nuolatinio kokybės gerinimo politiką¹³. Sukurti tokią kokybės užtikrinimo sistemą, kad būtų nuolat gaunamas grįžtamasis ryšys ir atitinkamai keičiama institucijos strateginė orientacija bei užtikrinama aiški visų lygmenų atskaitomybė, tebelieka neišspręstas uždavinys¹⁴.

QUEST tyrimo duomenimis, aktyvėja studentų dalyvavimas kokybės vertinimo procese – galimybė dalyvauti kokybės vertinimo veikloje suteikiama maždaug 85 proc. studentų ir

⁷ Andrejs Rauhvargers (2012 m.). „Report by the EHEA Working Group on Recognition“, p. 23. Pateikiama adresu <http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Recognition%20WG%20Report.pdf>.

⁸ http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/Salzburg_II_Recommendations.sflb.ashx, http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf

⁹ <http://ec.europa.eu/euraxess/index.cfm/rights/strategy4Researcher>

¹⁰ Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomoji įstaiga (EACEA). Europos aukštojo mokslo erdvė 2012 m.: Bolonijos proceso įgyvendinimo ataskaita, p. 60.

<http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Bologna%20Process%20Implementation%20Report.pdf>

¹¹ Tia Loukkola, Thérèse Zhang (2010 m.). „Examining Quality Culture“, 1 dalis. EUA. Briuselis, p. 33 (http://www.eua.be/pubs/Examining_Quality_Culture_Part_1.pdf).

¹² Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomoji įstaiga (EACEA), op. cit, p. 68.

¹³ IBAR (2012 m.). „Identifying Barriers in Promoting the ESG for Quality Assurance at Institutional Level“, Work Package 8, p. 4.

<http://www.ibar-llp.eu/assets/files/wp8/WP8%20Cross-country%20comparative%20study.pdf>

¹⁴ *Ibid*, p. 38.

nemenka jų dalis mano, kad tai daro poveikį švietimo kokybei¹⁵. 2012 m. 17 šalių studentai buvo „labai įsitraukę“ į kokybės užtikrinimo veiklą arba buvo „lygiaverčiai partneriai“, palyginti su devyniomis šalimis 2009 m., tačiau jų dalyvavimo mastas skiriasi ne tik tarp šalių, bet ir pačiose nacionalinėse sistemose; daugelyje aukštųjų mokyklų studentų dalyvavimas apsiriboja formaliu dalyvavimu ir stebėjimu¹⁶.

Daugelyje šalių (prancūzakalbėje BE dalyje, BG, CZ, DE, DK, EE, EL, FR, IT, LT, LV, PT, UK (Škotijoje)) nustatytas oficialus reikalavimas, kad išorės kokybės vertinimo veikloje dalyvautų darbdaviai¹⁷. Vis dėlto aktyvus darbdavių įtraukimas į kokybės gerinimo veiklą, pavyzdžiui, jų dalyvavimas atliekant institucijos auditą, nėra paplitęs: išorės vertinimo grupėms darbdaviai priklauso tik prancūzakalbėje BE dalyje, DE, EL, FI, LV (specialistų programų atveju), LT ir UK (tam tikrose įstaigose)¹⁸.

Išorės suinteresuotieji subjektai paprastai yra linkę dalytis informacija, o ne būti aktyviais įstaigos vidaus kokybės užtikrinimo veiklos partneriais.

Kokybės rezultatų viešinimas skatina gerinti kokybę ir padeda didinti pasitikėjimą ir skaidrumą, tačiau apskritai vyraujanti tendencija skelbti tik teigiamus rezultatus (olandakalbė BE dalis, CY, CZ, ES, FR, HR, LT, MT, PL, UK) nėra naudinga. Nustatyta tik 12 atvejų (vokietakalbė BE dalis, prancūzakalbė BE dalis, DK, EE, FI, HR, IE, IT, LU, LV, PT, SK), kai sau nepalankias ataskaitas viešina daugiau nei ketvirtis institucijų¹⁹. Dažnai šią informaciją yra nelengva suprasti ar rasti, todėl sumažėja jos vertė²⁰.

Europos lygmeniu 2005 m. parengti Europos standartai ir gairės padėjo didinti kokybės užtikrinimo konvergenciją įvairiose šalyse ir pasitarnavo kaip kokybės užtikrinimo agentūrų bendradarbiavimo pagrindas. Tačiau dėl bendro savo pobūdžio gairės suprantamos ir taikomos nevienodai. Instituciniu lygmeniu jų skvarba ir poveikis tebelieka riboti. Tik 12 proc. EURASHE tyrimo respondentų laikė šias gaires naudingomis aukštųjų mokyklų darbuotojams ir tik 10 proc. laikė jas naudingomis studentams, absolventams ir darbdaviams²¹. Daugelis aukštųjų mokyklų laikosi nuomonės, kad nors yra parengta bendro pobūdžio sistemų, trūksta praktinių patarimų, kaip būtų galima puoselėti stiprią kokybės kultūrą²². Apie minėtas sistemas studentai iš esmės nėra informuoti (59,7 proc. teigė nieko apie jas nežinantis, 23,9 proc. žinios buvo labai ribotos)²³. Europos standartai ir gairės šiuo metu yra peržiūrimi, kaip paraginta 2012 m. Bukarešte vykusioje ministrų konferencijoje,

¹⁵ Jens Jungblut; Martina Vukasovic (2013 m.). „Quest for Quality for Students. Survey on Students' perspectives“, ESU, Briuselis, p. 68. (<http://www.esu-online.org/resourcehandler/30010f4b-c7a9-4827-93a5-84aaaa91709/>)

¹⁶ Lukas Bischof, Joanna Gajowniczek, Moritz Maikämper (2013 m.). „Study to Prepare the Report on Progress in the Development of Quality Assurance Systems in the Various Member States and on Cooperation Activities at European Level“, p. 27.

¹⁷ „*Modernisation of Higher Education in Europe: access, retention and employability*“, „Eurydice“ tyrimas, kurį tikimasi paskelbti 2014 m. pirmąjį pusmetį. Vokietakalbėje BE dalyje ir IS darbdaviai įtraukiami į išorės kokybės užtikrinimo veiklą nenustatant jokių oficialių reikalavimų.

¹⁸ Tinklo „Eurydice“ duomenys Bolonijos proceso įgyvendinimo ataskaitai.

¹⁹ Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomoji įstaiga (EACEA), op. cit, p. 69.

²⁰ Bischof ir kt., op. cit, p. 39. Vercruysse, Proteasa, 2012 m.

²¹ ENQA (2011 m.). MAPPING THE IMPLEMENTATION AND APPLICATION OF THE ESG (MAP-ESG PROJECT). ENQA. Briuselis, p. 56 (http://www.enqa.eu/files/op_17_web.pdf).

²² IBAR (2012 m.). Work Package 5, p. 12

²³ (<http://www.ibar-llp.eu/assets/files/wp5/WP5%20Cross-country%20comparative%20study.pdf>).

²³ Jungblut, Vukasovic, op. cit, p. 67.

siekiant padidinti jų aiškumą, pritaikomumą, naudingumą ir apimtį²⁴. Ši peržiūra – galimybė sustiprinti institucinį atsaką į tokius siekius kaip dalyvavimo didinimas, mokslus metančių studentų skaičiaus mažinimas, galimybių įsidarbinti didinimas ir pan., bei užtikrinti, kad kokybės priemonėmis būtų remiama kokybės kultūros plėtotė ir tikras akademinės bendruomenės dalyvavimas.

2.2. Kaip kokybės užtikrinimas padėjo institucijoms didinti prieigą ir užtikrinti, kad studentai baigtų studijas?

Jei Europa nori pasiekti strategijos „Europa 2020“ ir nacionalinius tikslus padidinti aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičių ir taip sumažinti gebėjimų neatitikties problemą, į aukštojo mokslo sistemą reikia pritraukti įvairesnių visuomenės sluoksnių atstovų. Kokybės užtikrinimo sistemos turi padėti institucijoms peržiūrėti ir stiprinti studentų atrankos politikos kokybę ir poveikį ir šios politikos indėlį didinant prieigą. Tačiau pirmųjų mokslinių tyrimų duomenimis, tėra nedaug įrodymų, kad kokybės užtikrinimo agentūros padeda institucijoms didinti prieigą taikant novatoriškesnius priėmimo studijuoti metodus, pavyzdžiui, pripažįstant ankstesnio mokymosi rezultatus, leidžiant studentams dokumentais patvirtinti ir perkelti nebaigtos studijų programos kreditus ar suteikiant galimybių patekti į aukštąsias mokyklas iš profesinių mokyklų ir kitų švietimo sistemos pasektojų²⁵.

Aukštųjų mokyklų strategijų, kuriomis siekiama užkirsti kelią studijų nebaigimui²⁶ ir skatinti studentus nemesti studijų, kokybė drauge su pažangos vertinimo rodikliais ir tikslais daro poveikį studentų galimybėms sėkmingai baigti studijas. Jei studentai būtų įtraukiami į studijų programų ir planų kūrimo veiklą, jų rezultatai būtų geresni. Tačiau tą daro tik 50 proc. aukštųjų mokyklų ir tik 40 proc. naudojami studentų apklausomis, kad įvertintų jų krūvį²⁷. Naudojant studentų pažangos vertinimo sistemas, kaip daroma olandakalbėje BE dalyje, DK, DE, IE ir UK, galima nustatyti rizikos veiksnius, ir imtis tikslinės intervencijos siekiant užtikrinti studijų sėkmę. Stebėjimas, kaip sekasi siekti su studijų baigimu susijusių tikslų, kaip pagal kokybės užtikrinimo sistemas daro pusė ES šalių (vokietakalbė, prancūzakalbė ir olandakalbė BE dalys, EE, EL, FI, IT, LT, HU, PT, SI, IS, LI, NO), arba studijų baigimo normos susiejimas su finansavimu, kaip daroma keliuose šalyse (AT, olandakalbė BE dalis, CZ, DK, I, DE, IT, NL, SE, UK (Škotija))²⁸, skatina aukštąsias mokyklas stebėti ir didinti pažangą mažinant studijų nebaigiančių studentų skaičių.

Šiuo metu tik 40 proc. aukštųjų mokyklų reguliariai vertina savo studentų rėmimo veiklą²⁹. Beveik visos jos siūlo su švietimu susijusią pagalbą – kuratorių, mentorių, vadovų ir patarėjų paslaugas, tačiau tik kiek daugiau nei pusė vertina jų veiklos kokybę. Panašias tendencijas galima stebėti ir aprūpinimo bibliotekomis, kompiuteriais ar laboratorijomis srityje.

²⁴ Europos aukštojo mokslo erdvės ministrų konferencija (2012 m.). Bucharest Communiqué, p. 2. Peržiūrą atliko suinteresuotosios organizacijos (ENQA; ESU; EUA; EURASHE, *Education international*; EQAR; *Business Europe*); rezultatus ministrai turėtų įgyvendinti 2015 m.

²⁵ „Eurydice“, op. cit.

²⁶ EBPO 2011 m. duomenimis, studijas baigia vidutiniškai 68,4 proc. studentų.

²⁷ Loukkala, Zhang, op.cit, p. 11, 30.

²⁸ Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomoji įstaiga (EACEA), op.cit, p. 112.

²⁹ Andrée Surssock; Hanne Smidt (2010 m.). „Trends 2010: A decade of change in European Higher Education“, EUA. Briuselis, p. 86.

http://www.eua.be/typo3conf/ext/bzb_securelink/pushFile.php?cuid=2756&file=fileadmin/user_upload/files/Publications/Trends_2010.pdf

2.3. Kaip kokybės užtikrinimo sistemos padeda aukštosioms mokykloms įgyti kokybiškų ir aktualių gebėjimų?

Perėjimas prie į studentą orientuoto mokymo(si) – viena iš sudėtingiausių pastarojo meto reformų. Dauguma aukštųjų mokyklų nustatydamos studijų programas remiasi laukiamais studijų rezultatais, tačiau lieka neišspręstas svarbus uždavinys – mokymosi rezultatų integravimas į mokymo(si) ir vertinimo sistemas. Kokybės užtikrinimo sistemos gali paskatinti aukštąsias mokyklas remti šį uždavinį sprendžiančią akademinę bendruomenę (pavyzdžiui, rengiant privalomą mokymą, kaip naudotis mokymosi rezultatais, kaip tai jau daro AT, prancūzakalbė BE dalis, CZ, IE, LV, RO, UK)³⁰. Vadovaujantis kokybės užtikrinimo sistemomis programų rengimo procese, akademinė bendruomenė būtų padedama rengti ir vertinti studijų programas pagal aiškius ir aktualius rezultatus bei nuosekliai paskirstyti kreditus. Tačiau pagal išorės programų akreditavimo sistemas to paprastai nėra daroma³¹. Kokybės sistemos, pagal kurias užtikrinamas tinkamas kitų mokymosi rezultatais grindžiamų skaidrumo priemonių – kvalifikacijos sistemų, Europos kreditų perkėlimo sistemos, Diplomo priedo – taikymas, galėtų paremti mokymosi rezultatus kaip sudedamąsias aukštojo mokslo rezultatų dalis, o drauge užtikrinti geresnį kitose šalyse įgytos akademinės kvalifikacijos pripažinimą³².

Dauguma aukštųjų mokyklų naudojami kokybės užtikrinimo sistemomis dėstytojų gebėjimams ir kvalifikacijai vertinti ir plėtoti, tačiau perkeliama į aukštesnes pareigas dažniausiai labiau remiamasi moksliniais tyrimais, o ne dėstytojų veikla; tik ketvirtadalis aukštųjų mokyklų reikalauja, kad dėstytojai dalyvautų privalomose mokymosi programose³³. Kokybės užtikrinimo sistemos gali padėti plėtoti nacionalines ir institucines strategijas, kuriomis remiamas darbuotojų mokymas, dėstytojų gebėjimų pripažinimas paaukštinant, dėstytojų apdovanojimai ir stipendijos ir studentų grįžtamojo ryšio naudojimas, bei skatinama tarptautinė patirtis³⁴.

Nauji metodai, kaip antai mišrusis mokymasis ar atviri masinio nuotolinio mokymo kursai, turi potencialo pakeisti švietimo sistemų veikimą. Kokybės užtikrinimo sistemos ir institucijos turi būti lanksčios, kad padėtų švietimo įstaigoms naudotis įvairiais novatoriškais programų įgyvendinimo metodais, pritaikyti kokybės koncepcijas prie savo reikmių ir parengti naujų rodiklių, leisiančių imtis šių pokyčių. Vertinimas turėtų padėti švietimo įstaigoms planuoti ir skirstyti išteklius naujų metodų plėtojei, patrauklumo didinimui, nišinių paslaugų kūrimui bei padėti pasiekti už oficialios švietimo sistemos ribų esančius besimokančius asmenis. Kai kurios šalys (ES, IT, NO) šiuo metu tiria kokybės užtikrinimo įstaigų potencialą įvertinti atvirus masinio nuotolinio mokymo kursus.

Daugeliui švietimo įstaigų sudėtinga reguliariai įtraukti darbdavius į studijų planų rengimo veiklą, pavyzdžiui, užtikrinti, kad mokomoji praktika padėtų gauti konkrečių mokymosi rezultatų. Kokybės užtikrinimo sistemos gali padėti švietimo įstaigoms įtraukti darbdavius į mokymosi darbo vietoje plėtotės procesą ir nustatyti atitinkamus mokymosi rezultatus ir vertinimo metodus. Kai kurių šalių (prancūzakalbės BE dalies, BG, DK, EE, AT, NO, CH) aukštosios mokyklos turi parodyti, kad jų programų rengimo veikloje dalyvauja ir darbdaviai³⁵. Sistemingesnis tiek aukštųjų mokyklų, tiek kokybės užtikrinimo agentūrų

³⁰ Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomoji įstaiga (EACEA), op. cit, p. 51.

³¹ *Ibid*, p. 51.

³² Plg. Bucharest Communiqué, p. 4.

³³ Loukkala, Zhang, op. cit, p. 11, 34.

³⁴ Aukšto lygio grupės aukštojo mokslo modernizavimo klausimams spręsti ataskaita(<http://ec.europa.eu/education/higher-education/modernisation/index.html>).

³⁵ Dar nepaskelbtas „Eurydice“ duomenimis.

bendradarbiavimas su profesinėmis mokyklomis gali padėti siekti šio tikslo ir suteikti lankstesnių mokymosi galimybių.

Siekiant užtikrinti, kad absolventai būtų įgiję darbo rinkoje reikalaujamų gebėjimų, ir sumažinti gebėjimų spragas, kokybės sistemomis būtų galima naudotis kaip priemone, rodančia, kad studijų programos atitinka darbo rinkos reikmes. BG, CZ, IT, AT ir SI aukštųjų mokyklų gali būti reikalaujama įrodyti, kad jų siūlomos programos atitinka esamą paklausą³⁶. Kokybės sistemos taip pat gali padėti aukštosioms mokykloms pasinaudoti informacija apie absolventų profesinį kelią rengiant ir įgyvendinant studijų programas – pavyzdžiui, susieti informaciją apie absolventus su finansavimu (CZ, IT, SL, UK) arba (re)akreditavimu (AT, olandakalbė BE dalis, BG, DE, DK, NL)³⁷. Keliose šalyse (pavyzdžiui, BG, DK, EE, IE, EL, FR, IT, LV, LT, HU) aukštosios mokyklos reguliariai teikia duomenis arba kitaip parodo stebinčios savo absolventų profesinę veiklą³⁸.

Nepaisant šių išvadų, apskritai nedaug aukštųjų mokyklų šiuo metu stebi ar tiria savo absolventų veiklą, kad pagerintų studijų programas ir būsimų absolventų galimybes įsidarbinti³⁹. Šią veiklą vykdančios aukštosios mokyklos, gauna daugialypės naudos: plėtoja sistemingesnę požiūrį į kokybės užtikrinimo sistemas, gerina atskaitomybę, aktyviai prisideda prie žinių Europos kūrimo, gerina santykius su suinteresuotaisiais subjektais⁴⁰.

2.4. Ar kokybės užtikrinimo sistemos remia judumą studijų tikslais ir internacionalizavimą?

Aktyvėjantis tarptautinis bendradarbiavimas aukštojo mokslo srityje didina spaudimą aukštosioms mokykloms kurti stiprias kokybės užtikrinimo sistemas, o aukštosios mokyklos, ketinančios užsiimti tarptautine veikla, pageidauja pademonstruoti kokybės standartus, kurie yra būtina pasitikėjimu grindžiamos tarptautinės partnerystės sąlyga⁴¹. Studentai, rinkdamiesi, kur studijuoti, taip pat vertina kokybės standartus, kad išvengtų nekokybiškų paslaugų teikėjų ir mokyklų, kurios siūlo netikrus ar nekokybiškus mokslo laipsnius. Įsipareigojimas užtikrinti kokybę gali padėti sumažinti nerimą (kaip, be kita ko, patvirtinta ir PIAAC tyrime) dėl užsienyje baigiamų studijų kokybės, kuris galėtų trukdyti pripažinimui ir studentų judumui.

Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo asociacija (ENQA) ir Europos kokybės užtikrinimo registras (EQAR) skatina Europos lygmens bendradarbiavimą kokybės užtikrinimo srityje. Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo asociacijai priklauso maždaug du trečdaliai Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo agentūrų (t. y. dvigubai daugiau nei 2009 m.)⁴²; jos pripažįstamos kaip besilaikančios Europos standartų ir gairių. Tačiau kol kas visateisio nario šioje asociacijoje neturi 10 ES šalių (CY, EL, IT, LV, LU, MT, PT, SE, SI, SK)⁴³.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ Michael Gaebel ir kt. (2012 m.). „Tracking Learners’ and Graduates’ Progression Paths (TRACKIT)“. EUA. Briuselis, p. 27–28.

http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/EUA_Trackit_web.sflb.ashx

³⁸ Dar nepaskelbtas „Eurydice“ duomenimis.

³⁹ Gaebel ir kt., op. cit, p. 26.

⁴⁰ *Ibid.*, p. 44.

⁴¹ Sursock, Smidt, op. cit, p. 21.

⁴² Bischof, op. cit, p. 50.

⁴³ <http://www.enqa.eu/agencies.lasso>, tikrinta 2013 m. lapkričio 4 d. (įtrauktos ir nedidelės šalys, kurios gali neturėti nacionalinės kokybės užtikrinimo agentūros).

Europos kokybės užtikrinimo registras (EQAR) taip pat išsiplėtė (2008 m. įsteigtas registras iš pradžių turėjo 19 vyriausybinių narių, o 2013 m. jam priklausė jau 32 nariai)⁴⁴. Registras prisideda prie europinio požiūrio į išorės kokybės užtikrinimą; švietimo įstaigos gali pačios pasirinkti būti vertinamos bet kurios kitos šalies kokybės užtikrinimo agentūros ir taip stiprinti europinį kokybės gerinimo matmenį. Kol kas pageidavimą prisijungti prie registro yra išreiškusios 39 Europos aukštojo mokslo erdvės agentūros (t. y. 84 proc. visų reikalavimus atitinkančių kokybės užtikrinimo agentūrų, įvertintų vadovaujantis Europos standartais ir gairėmis); 35 paraiškos jau patenkintos⁴⁵. Registro naudotojai yra įsitikinę, kad registras padeda atverti nacionalines kokybės užtikrinimo sistemas užsienio agentūroms (taip 2012 m. manė 60 proc. nacionalinių studentų sąjungų, palyginti su 41 proc. 2009 m.)⁴⁶.

Vis dėlto nacionalinės ministerijos yra linkusios bendradarbiauti su savo šalies, o ne su užsienio agentūromis. Kol kas tik du penktadaliai EQAR registre užsiregistravusių agentūrų veikia tarptautiniu mastu; joms sunkumų kelia nacionalinių kokybės užtikrinimo sistemų skirtumai ir bendrų europinių kokybės užtikrinimo nuostatų trūkumas. Šešios ES šalys (AT, olandakalbė BE dalis, BG, LT, PL, RO) leidžia savo aukštosioms mokykloms bendradarbiauti su užsienyje registruotomis agentūromis reguliaraus vertinimo, audito ar akreditavimo tikslais. Dar dvi šalys (DE, DK) pripažįsta visų EQAR registruotų kokybės užtikrinimo agentūrų sprendimus dėl bendrų programų⁴⁷.

Sunkumų kelia bendrų programų išorės kokybės užtikrinimas ir akreditavimas, nes paprastai prireikia daugybės nacionalinių akreditavimo procedūrų. Vyriausybės apsiėmė išnagrinėti nacionalinius teisės aktus ir praktiką, susijusią su bendromis studijų programomis ir pagal jas suteikiamais laipsniais, kad būtų galima pašalinti bendradarbiavimo ir judumo kliūtis. Dabartine Bolonijos proceso iniciatyva, kuria siekiama išplėtoti europinį požiūrį į jungtinių laipsnių pripažinimą, galima sumažinti biurokratizmą ir padidinti tokių laipsnių pasiūlą. Šiuo metu Europos akreditavimo konsorciumo (ECA)⁴⁸ vykdomi projektai – žingsnis supaprastinimo ir savitarpio pasitikėjimo link.

Apribojus biudžetą, daugeliui kokybės užtikrinimo agentūrų teko sutelkti dėmesį į savo pagrindinę veiklą nacionalinėje sistemoje⁴⁹. Tačiau aukštųjų mokyklų pasauliniai ryšiai darosi vis stipresni, todėl reikia plėtoti kokybės užtikrinimo sistemas, kad švietimo įstaigos galėtų pasitikėti vienos kitomis ir bendradarbiauti tarptautiniu mastu. Vienas iš teigiamų pokyčių nuo 2009 m. – tendencija įtraukti tarptautinius ekspertus į kokybės užtikrinimo darbo grupes. ENQA ir EQAR gali atlikti svarbų vaidmenį stiprinant pasitikėjimą, be kita ko, įtraukiant ministerijas ir kitus suinteresuotuosius subjektus, renkant duomenis apie tarptautinę kokybės užtikrinimo agentūrų veiklą, populiarinant bendrus standartus ir metodus (įskaitant duomenų rinkimo nacionaliniu lygmeniu, palyginamų standartų, strateginių dokumentų ir ataskaitų standartus ir metodus)⁵⁰.

Tarpvalstybinis bendradarbiavimas kokybės užtikrinimo srityje visų pirma yra būtinas tarptautiniu mastu veikiančioms aukštosioms mokykloms (franšizės pagrindu veikiančioms mokykloms ir padaliniais užsienio šalyse). Nors tai aktualu tik nedideliame Europos studentų

⁴⁴ ES vyriausybinių narių: AT, olandakalbė BE dalis, BG, HR, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, DE, IE, PT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI (<http://www.eqar.eu/association/members.html#c28>).

⁴⁵ http://www.eqar.eu/fileadmin/documents/eqar/information/EQAR_AR12_screen.pdf

⁴⁶ Bischof, op. cit, p. 56.

⁴⁷ Colin Tüek (2013 m.). EQAR Annual Report 2012, p. 15–17 (http://www.eqar.eu/fileadmin/documents/eqar/information/EQAR_AR12_print.pdf).

⁴⁸ *Ibid.* Taip pat žr. MULTRA: <http://www.eaconsortium.net/main/documents/mutual-recognition-agreements>.

⁴⁹ Bischof, op. cit, p. 52.

⁵⁰ ENQA ir EQAR projektai, kurių rezultatai bus paskelbti 2014 m.

skaičiui, tokių mokyklų daugėja, o kokybės užtikrinimo tvarka įvairiose šalyse ir tarp paslaugų teikėjų gerokai skiriasi. Vertindamos tarptautiniu mastu veikiančių aukštųjų mokyklų kokybę, kokybės užtikrinimo agentūros gali padėti užtikrinti kokybišką švietimą ir išsaugoti aukštojo mokslo sistemos reputaciją bei padidinti mokyklų gebėjimus pritraukti užsienio studentus.

Didesnis agentūrų dėmesys tarpvalstybinio bendradarbiavimo kokybei ir tarptautinių ryšių stiprinimas padidintų jų atliekamų vertinimų patikimumą, skaidrumą ir nuoseklumą. Siekiant palengvinti procesą, priimančiosios šalies kokybės užtikrinimo agentūros galėtų būti informuojamos apie jų šalyje įsikūrusių tarptautiniu mastu veikiančių aukštųjų mokyklų kokybės vertinimus arba galėtų atlikti bendrus vertinimus. Dvišaliai susitarimai, kuriais kokybės užtikrinimo agentūrai suteikiami įgaliojimai priimančiojoje šalyje veikti siunčiančiosios kokybės užtikrinimo agentūros vardu arba kuriais leidžiama EQAR registruotai agentūrai vertinti tarptautiniu mastu veikiančias aukštąsias mokyklas, padėtų spręsti kokybės problemas ir teiktų papildomos naudos – skatintų tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir savitarpio mokymąsi.

3. IŠVADOS. ES PARAMA AUKŠTOJO MOKSLO KOKYBEI DIDINTI

Iš šios ataskaitos matyti, kad nuo 2009 m. padaryta pažanga, tačiau taip pat parodomas kokybės užtikrinimo priemonių spragos remiant aukštojo mokslo reformas, pavyzdžiui, siekiant didinti prieigą, gerinti absolventų galimybes įsidarbinti, skatinti internacionalizaciją, tobulinti doktorantūros programas ir žmogiškųjų išteklių strategijas. Norint užpildyti šias spragas, reikia tokios kokybės užtikrinimo sistemos, kuri remtų vidaus kokybės kultūros plėtotę, o ne būtų kontrolinis tenkintinų punktų sąrašas. Ši sistema turi apimti visas aukštosios mokyklos veiklos sritis, atitikti aukštojo mokslo plėtotės ir įgyvendinimo pokyčius, o kokybės kultūros, kuria grindžiamas mokymas(is), puoselėjimo veikloje turi dalyvauti visa švietimo įstaiga.

Be to, piliečiai vis dažniau nepaiso sistemų ribų – tiek tradicinėje švietimo sistemoje palaipsniui pereidami iš vieno etapo į kitą, tiek visą gyvenimą atnaujindami ir plėsdami savo žinias ir gebėjimus. Vis daugiau mokymosi galimybių nebeatitinka įprastinės švietimo sistemos klasifikacijos. Besimokantiems asmenims vis dažniau (ir ne be pagrindo) siūloma patiems spręsti, iš kokių etapų bus sudarytas jų mokymosi kelias: jie gali rinktis iš įvairių posisteminių elementų ir metodų, be kita ko, naudotis IRT grindžiamais mokymosi išteklių, todėl turi būti užtikrinta, kad būtų galima pasitikėti jų kokybe.

Europos kvalifikacijų sandara (EKS) grindžiamų kokybiškų mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijos sistemų atsiradimas reiškia, kad reikia apsvarstyti sektorinį požiūrį į kokybės užtikrinimą ir, jei įmanoma, nustatyti pagrindinius principus ir gaires, kurie būtų taikomi įvairiems sektoriams ir kvalifikacijoms. Norint spręsti šiuos uždavinius, vertėtų aptarti aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo klausimus platesniame skaidrumo ir kokybės užtikrinimo priemonių kontekste. Šiuo metu Komisija nagrinėja galimybę glaudžiau koordinuoti visas Europos skaidrumo ir kokybės užtikrinimo priemones ir taip sukurti visapusišką Europos gebėjimų ir kvalifikacijų erdvę. Reikėtų didinti kokybės užtikrinimo priemonių aprėptį, kad būtų atsižvelgiama į daugiau aukštojo mokslo sričių.

Šiuo tikslu Komisija ketina imtis toliau nurodytų veiksmų, kuriais siekiama geresnio Europos bendradarbiavimo mokymosi visą gyvenimą kokybės užtikrinimo srityje.

- Šios ataskaitos klausimais bei dėl reikmės ir galimybių gerinti įvairių švietimo sistemos pasektojų kokybės užtikrinimo nuoseklumą bus konsultuojamasi su

suinteresuotaisiais subjektais – tai bus viena būsimų viešų konsultacijų Europos gebėjimų ir kvalifikacijų erdvės klausimais, siekiant didesnės ES skaidrumo ir pripažinimo priemonių sinergijos ir konvergencijos, dalių⁵¹.

- Pabrėžiama reikmė atlikti išsamią Europos standartų ir gairių peržiūrą, siekiant daugiau dėmesio skirti kokybės standartų didinimui, o ne procedūrų nustatymui, išplėsti standartų ir gairių aprėptį, kad būtų atsižvelgta ir į šioje ataskaitoje išskeltus klausimus, nutiesti kelią bendradarbiavimui kokybės klausimais su kitais švietimo ir mokymo sektoriais.
- Siekiama gerinti Europos skaidrumo priemones, kuriomis remiamas kokybės užtikrinimas, pripažinimas ir judumas, be kita ko, atsižvelgiant į Europos kvalifikacijų sandaros, Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos (EQAVET) ir „Europass“ 2013 m. vertinimą, remiant ENIC-NARIC tinklą, EKS nacionalinius koordinavimo centrus ir „Europass“ centrus; ir peržiūrint Europos kreditų perkėlimo sistemos naudotojo vadovą.
- Bendradarbiaujama su valstybėmis narėmis siekiant paskatinti⁵² daugiau kokybės užtikrinimo agentūrų užsiregistruoti Europos kokybės užtikrinimo registre ir suteikti galimybę registre esančioms užsienio agentūroms vykdyti veiklą valstybių narių aukštojo mokslo sistemose.
- Toliau tarptautiniu lygmeniu skatinamas bendradarbiavimas kokybės užtikrinimo srityje plėtojant politinį dialogą su svarbiausiais tarptautiniais partneriais ir klojant pagrindą viso pasaulio aukštųjų mokyklų partnerystei.

Įgyvendindama programą „Erasmus+“ ES:

- remis tarpvalstybinį bendradarbiavimą kokybės užtikrinimo srityje,
 - plėtodama strateginę partnerystę ir žinių sąjungas, kad aukštosios mokyklos galėtų mokytis vienos iš kitų, kaip puoselėti kokybės kultūrą ir remti darbdavių bei naujų suinteresuotųjų subjektų, pavyzdžiui, mokslininkų, darbuotojų ir t. t., dalyvavimą;
 - remdama kokybės užtikrinimo agentūrų ir aukštųjų mokyklų bendradarbiavimą rengiant vidaus kokybės užtikrinimo procesus, kad būtų galima spręsti problemas ir užtikrinti geresnę peržiūrėtų Europos standartų ir gairių poveikį instituciniu lygmeniu;
 - plėtodama tarpsektorinį dialogą kokybės užtikrinimo klausimais su profesinio mokymo sektoriumi;
 - dalydamasi gerąja patirtimi, kad įgyvendinant Europos remiamas iniciatyvas būtų supaprastinta bendrų studijų programų akreditavimo tvarka;
- remis aukštojo mokslo reformą, be kita ko:
 - iniciatyvą, kuria skatinama pertvarkyti aukštąjį mokslą, įskaitant kokybės kultūros plėtotę naudojantis tokiomis priemonėmis kaip savitarpio mokymasis, peržiūra, suinteresuotųjų subjektų tyrimai ar priemonės, vadovai ir pan.;

⁵¹ COM(2012) 669 *final*.

⁵² 2013–2017 m. strateginiame plane (Tück, op. cit, p. 25–29) siūloma, be kita ko, tą daryti peržiūrint Europos standartus ir gaires.

- novatoriškus projektus, kuriais didinami kokybės užtikrinimo gebėjimai ir remiamos tvarios reformos.

Komisija pritaria šalims, skiriančioms daug dėmesio aukštojo mokslo sistemų kokybės klausimams preliminariniuose partnerystės susitarimuose, pateikiamuose 2014–2020 m. Europos struktūrinių ir investicinių fondų finansavimui gauti. Labai svarbu, kad šie įsipareigojimai pavirstų tikslinėmis susitarimams įgyvendinti skirtų veiksmų programų iniciatyvomis, kuriomis visų pirma turi būti akivaizdžiai siekiama kokybės užtikrinimo gerinimo tikslo.